
PELİN MUSABAY BAKİ'DEN TÜRK DÜNYASI'NIN AVRASYA'DA YÜRÜTTÜĞÜ İŞBİRLİĞİ VE BÖLGESELLEŞME SÜRECİNE IŞIK TUTAN KİTAP ÇALIŞMASI

09.11.2022

Pelin Musabay Baki tarafından kaleme alınan *İpek Yolunda Türk Dili Konuşan Devletler: Avrasyada bir Bölgeselleşme mi? (Les pays Turcophones sur la route de la soie: Une régionalisation en Eurasie ?)* başlıklı kitap, 2022 yazında Fransada LHarmattan yayınevi tarafından basılmıştır. Bir diplomat olan ve Türk Devletleri Teşkilatında altı sene uluslararası memur olarak görev yapan Musabay Bakinin Galatasaray Üniversitesinde Doç. Dr. Ali Faik Demir yönetiminde yapmış olduğu doktora tez çalışmasına dayanan söz konusu kitap, bu alanda Fransada basılmış ilk kitap olma özelliğini taşımaktadır. Dünyanın kalbi olarak nitelendiren Avrasyada her daim oyun kurucu durumda olan Türkler arasında işbirliği kültürünün nasıl geliştiği ve günümüzde çok taraflı düzlemde Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde ne şekilde vücut bulduğu kitapta kapsamlı bir şekilde anlatılmaktadır. Yazar, Teşkilattaki tecrübesini kitaba iyi bir şekilde yansıtabilmiş ve böylelikle önemi gittikçe artan bu bölgesel işbirliği kurumunun genetik kodlarını ortaya koyabilmiştir.

Teorik çerçevenin oturtulduğu ilk bölümde yazar, öncelikle eskisiyle karşılaştırmalı bir şekilde yeni bölgeselcilik (*new regionalism*) yaklaşımını incelemekte ve Hettne ile Söderbaumun bölge olma (*regionness*) derecelerini şematize ederek, bu şemanın bölgeselleşme (*regionalization*) kapsamında Türk Devletleri arasındaki ilişkilere nasıl uygulanabileceğini sorgulamaktadır. Ortak dil, köken ve geçmişe sahip Türkler arasında bölgeselleşmenin ilk kıvılcımlarının sadece ticari ürünlerin değil fikirlerin, insanların, dillerin ve pek çok kültürel öğenin yolculuk ettiği tarihi İpek Yolu döneminden başladığını savunan yazar, bu sürecin Kafkasya ve Orta Asyadaki Türk Devletlerinin önce Çarlık Rusyası ardından Sovyetler Birliğinin hâkimiyetine girmeleriyle sekteye uğradığını belirtmektedir. Bu durumda bile, Cedit Hareketi dahil çeşitli akımlarla Avrasyanın iki ucunda yer alan Türklerin birbirlerinden kopmadıklarını hatırlatılan yazar, Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanmış Türk Devletleri ile Türkiye arasında bölgeselleşme sürecinin yeniden ivme kazanmaya başladığını belirtilmektedir.

Kitabın ikinci bölümünde, bağımsızlıklarının kazanmalarının ardından kardeş Türk Devletleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistanın geçirdiği devlet-inşası, ulus ve ulusal kimlik inşası ile pazar ekonomisine geçiş süreçlerine geniş bir şekilde yer verilmektedir. Bu doğrultuda kullandıkları araçlar ve karşılaştıkları zorluklar ele alınmaktadır. Bağımsızlıklarını ilk tanıyan ülke olan Türkiye'nin, bu süreçlere yaptığı katkılar politik-diplomatik, ekonomik ve kültürel olmak üzere üç boyutta okuyucuya sunulmaktadır. Bu yapılırken, Türkiye'nin vizyoner bir hamle ile tümü henüz bağımsızlıklarını ilan etmemişken Türk Devletlerine ve Tacikistana gönderdiği Dışişleri Bakanlığı heyetinin gözlemlerine ve çıkarımlarına bu bölümde yer verilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye ve diğer Türk Devletleri arasındaki ilişkilerin gelişme seyri yine üç döneme ayrılmakta ve bu dönemler heyecan, iyimserlik ve karşılıklı yüksek beklentiler (1991-1995), zorlukların ve problemlili konuların farkına varılması (1995-2001) ve ilişkilerin kurumsallaşması ve rasyonelleşmesi (2001-günümüze) olarak kategorize edilmektedir. Çok taraflı işbirliğinin gelişebilmesi için doğru

zamanlamanın önemine değinilen bu bölümünde, ulusal, bölgesel ve uluslararası şartların aynı bir makinenin dişlileri gibi birbirlerini tamamladıklarında bölgeselleşmenin ivme kazanabileceği ileri sürülmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde, 2009 yılında Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) olarak kurulan ve 2021 İstanbul Zirvesinde ismi Türk Devletleri Teşkilatı haline dönüşen çok taraflı işbirliği mekanizmasının bölgeselleşme sürecine katkıları ele alınmaktadır. Kurucu üyeleri Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan olan bu Teşkilatın kuruluş amaçları ve hedeflerinin anlatıldığı ilk kısımda, Teşkilatın dayandığı 1990lardaki Zirveler Süreci detaylı olarak incelenmektedir. Teşkilatın kurucu belgeleri, yapısı, çalışma usulleri ile ilgili kuruluşlarının da mercek altına aldığı bu bölümde, bu işbirliği mekanizmasının hızlı karar alma, sonuç odaklı ve uluslararası işbirliğine açık olma, her Devlet Başkanları Zirvesinin bir işbirliği konusuna hasredilmesi gibi özelliklerinin bölgeselleşmeyi besleyici unsurları arasında yer aldığı belirtilmektedir. Özbekistanın 2019 yılında Örgüte üye ve Macaristanın 2018 yılında gözlemci olmasının Türk Devletleri Teşkilatının gerçekleştirdiği ortak kazanımlarla alakalı olduğunun belirtildiği kitapta, 2021 İstanbul Zirvesinde gözlemci olan Türkmenistanın yakın zamanda üye olacağı öngörüsünde bulunmaktadır. Bu kapsayıcı tablonun, Türk Devletlerinin ortak menfaatlerinin farkına varmalarıyla şekillendiği belirtilmekte ve doğru araçlarla donatılmış daimî bir bölgesel teşkilatın mevcudiyetinin bölgesel işbirliğinin güçlenmesinde çok önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Önümüzdeki süreçte Türk Devletleri arasındaki bölgeselleşmenin karşılaşılabileceği zorluklara da değinilen bu bölümde, ortak kazanımlar arttığı sürece Türk işbirliğinin güçleneceği belirtilmekte ve bu kazanımların halklar nezdinde hissedilmesine ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmektedir.

Yazar Pelin Musabay Bakinin akademik araştırmasıyla birlikte, Türk Devletleri Teşkilatı'nda çalıştığı sırada yaptığı saha analizleri ve ilk elden derlediği bilgilerle şekillenen bu kitap, konuyu bu kadar kapsamlı bir şekilde ele alan bir eser olması ve Türk işbirliğinin bilinmeyen yönlerini su yüzüne çıkarması açısından oldukça ilgi çekicidir. Titiz bir araştırma ile yazarın kaleme aldığı bu eser, farklı ülkelerden bürokratlar, diplomatlar, gazeteciler ve akademisyenlerle yaptığı röportajlarla zenginleşmiştir. Nitekim yazar, bu kitapta pratikle teoriyi güzelce harmanlamış ve analizlerini bu harman üzerine özenle inşa etmiştir. Fransızca akademik literatürde bu alanda mevcut boşluğu dolduran bu kitabın Türkçe ve İngilizceye çevrilmesi geniş kitlelerle buluşabilmesi açısından faydalı olacaktır.

Söz konusu kitabı şu internet adresinden sipariş edebilirsiniz:

<https://www.editions-harmattan.fr/livre->

[les-pays-turcophones-sur-la-route-de-la-soie-une-regionalisation-en-eurasie-pelin-musabay-9782140260704-73918.html](https://www.editions-harmattan.fr/livre-les-pays-turcophones-sur-la-route-de-la-soie-une-regionalisation-en-eurasie-pelin-musabay-9782140260704-73918.html)

Kaynak/Source: